

pravne slovnice, nimamo slovstvene zgodovine, nimamo — jedra v jezikoslovnem nauku — nimamo slovenskega berila, razun za prvi razred. Oj berilo kje nam toliko časa zastajaš itd.!" — Prikaže se najpred res

h) Slovensko Berilo za Nemce s kratkimi razjasnjenji in potrebnim abecednim imenikom. Sostavil Anton Janežič. V Celovcu. Nat. in zal. J. Leon. 1854. 8. 186. (Slovenisches Lesebuch für Deutsche mit kurzen Erklärungen und dem nöthigen alphabetischen Nachschlageregister etc). — V predgovoru pravi: „Večletna skušnja je nas do gotovega prepričala, da slovenski nauk brez primernege berila le slabo napreduje; posebno pa veljá to od Nemcov, ki so se težavnega uka našega jezika poprijeli. Kmaló jim bo serce vpadlo, če jih hočeš zmíraj s suhimi pravili slovnice mučiti; z veseljem in terdno voljo bodo vendar začeti nauk nadaljevali, če si bodo od dne do dne brez posebnih težavnosti več slovenskih besedí in izrekov prilastiti in se v kratkem času toliko v slovenskem govoru izuriti zamogli, da se bodo s slovenskimi rojaki saj o najpotrebniših rečéh poméniti znali. To se pa le da doseči, če se prav marljivo slovensko bere in prebira, da se nemški učenec čedaljebolj slovenskega govora privadi. . . V ti namen je sostavljeno pričujoče „berilo.“ Obsega sploh samo lahkórazumljive in v čistém slovenskem jeziku pisane sostavke, kot: pregovore, liste, pesmice, basni, povesti ter druge manjše zgodovinske in natoroznanske reči, ki smo jih po raznih slovenskih časopisih nabrali. . . Nadjamo se, da smo k ložejemu naučenju slovenskega jezika s tim saj nekoliko doprinesli. Z Bogom!“ V Celovcu 1. augusta 1853. A. J.

„Sloga jači, nesloga tlači“.

Ta zlati izrek bođi glavno vodilo vsemu učiteljevemu delovanju.

Poročal pri okrajni učiteljski konferenciji v Postojni v 7. dan julija 1886. l. **Fran Mrcina**, učitelj na Gočah.

Najboljše vodilo v življenji je človeku lastna izkušnja. — Izkušnja mu je zvezda vodnica, katera mu razsvetljuje pot, po kojej srečuje le vesele in srečne trenutke, kateri mu sladé življenje ter ga bliskoma spremljajo h končnemu smotru. Izkušnja pa isto tako varuje človeka bivših nezd, ter ga podpira v zapeljivih izkušnjavah, koje ga liki sirene vabijo z edine prave poti, da ga strmoglave še v večjo nesrečo; s kratko: izkušnja je prava modrost človekovega življenja. — A če tudi se more marsikdo ponašati sè svojo izkušnjo, vender je lastna izkušnja posamnega človeka le neizrekljivo majhen del vseh onih izkušenj, koje so zabilježene v zgodbah človeškega rodú. — Previden in za svojo prihodnjost skrbeč človek si mora tedaj prizadevati, da svojim lastnim izkušnjam tudi še druge izkušnje pridruži ter se tako zadostno oboroži za pot skozi osodepolno življenje. Teh nelastnih izkušenj pa se človek najlaže priučí iz tako imenovanih prislovic ali izrekov.

Izkušnje drugih ljudi, izkušnje, koje so mu še neznané, katere bi si moral v življenji morda sam in — Bog vé — s kolikimi težavami prisvojiti, najde verno zabilježene, in poznim potomcem poročane v teh prislovicah, ki so tedaj modri posnetki iz občne človeške povestnice. V človeških dogodkih imajo prislovice svojo podlogo, iz človeške zgodovinske knjige si je — je izpisalo človeško razumništvo. — Taka prislovica je tudi postavljena na čelu 4. točke dnevnega reda naše denašnje konferencije, ter je meni naročeno o njej poročati s posebnim ozirom na delovanje nas učiteljev.

Polna je zgodovina dogodkov, iz kojih izvira izrek: „Sloga jači, nesloga tlači“, koji zgodovinski dogodki so — trdno sem prepričan — gospodom tovarišem in gospodičinam

predobro znani. Osobito bogata pa jih je naša slovanska preteklost. Naj omenim tû le nesloge sinov Svetopolka, kneza moravskega, vsled česar je propala država veliko-moravska, t. j. onega Svetopolka, iz kojega življenja je posneta lepa pripovedica v „Drugem Berilu“ pod napisom: „V slogi je moč“ (na 6. strani). In kakor se špeciálno naš ubogi slovenski národ ne more ponašati s kako posebno povestnico, bogat je vendar zgodovinskih nezgod, katere nam tako živo osvetljujejo prislovico „Nesloga tlači“, in katere dogodke nam je naš prvi pesnik dr. Fr. Preširen tako mojstersko naslikal v svojem „Krstu pri Savici“.

Kar pa je národ v množini, to je človek posamič. Tudi posamnemu človeku veljá resničnost onega izreka, in ako se mu izneveri, zadenejo tudi njega vse one strašne posledice, koje so uničile užé národe. Malo moder je tedaj človek, ki si grení življenje. A kaj porečemo še le omikanemu človeku, kateremu je božja previdnost odločila važnejše mesto v človeškej družbi, ter mu prisodila velik vpliv na osodo svojih sočlovekov, kateri omikanec prav z grešenjem zoper oni izrek lehkomišljeno pehá v nesrečo tiste, za katerih blagor bi moral skrbeti. In v to vrsto ljudi smemo prištevati tudi učitelja. Učitelj je ona moč, katera po svojem poklicu globoko sega v osodo ž njim živečega rodú, kojega mladini mora kazati pot, težavno pot v življenje. Vsled tega vzvišenega poklica mu je treba dvojne previdnosti, dvojne modrosti. Dolžan je skrbeti za se, a dvakrat dolžan paziti na blagor onih, ki so mu izročeni v varstvo. Pravi učitelj si je tudi te svoje velike odgovornosti svest in kaže to svojo zavest mej drugim tudi v previdnem in pametnem delovanji, ki je v pravem soglasji z izrekom „Sloga jači, nesloga tlači“.

To delovanje učiteljevo se javi v dveh glavnih merah: v šoli in zunaj šole, — ter je v zadnjem slučaju različno na enorazrednih kot na večrazrednih šolah. Morda me kdo vpraša, ali je pa mogoče govoriti o slogi in neslogi v šoli, ter v njihovih dobrih in slabih posledicah?

V odgovor na to se mi zdi primerno splošno vprašanje: Kje pa ste prav za prav sloga in nesloga domá? — Pač le tam, kjer živé ljudje v neposrednji dotiki mej seboj, kjer je drug od drugega odvisen, kjer drug drugega podpira ter vsi potrebujejo vzajemne pomoči, da jim je mogoče doseči neki vkupen smoter. S tem pa nimam nikakor v mislih izključljive in popolne enakoveljavnosti in ravnopravnosti vseh poedincev. Ne izključujem tedaj neobhodne potrebe večje in važnejše naloge, više oblasti in pravice, in torej tudi večje dolžnosti posameznikov, kateri pa so v gotovih mejah tudi odvisni od svojih podložnikov, ako hočejo, da je vkupno delovanje uspešno in vkupen smoter dosegljiv.

O takih razmerah — se vé, — ne more se govoriti v šoli. — A šola ni sama za se kak namen, ona je pomoček, ona pripravlja za življenje, in kot taka mora imeti pred očmi vse razmere poznejšega življenja, ter ne sme smatrati svojih gojencev le kot takih, kakšni so, ampak tudi kot take, kakšni bodo.

Zeló treba je tedaj, da tudi šola vpliva na svojo mladino v smislu naše prislovice. To pa doseže s primerno vzgojo. Vzgoja pa je primerna, ako vzgojitelj rabi sredstva, katera v gojencu budé nagnjenost k slogi in zopernost ali antipatijo do nesloge. Ta vzgojevalna sredstva morejo torej biti pozitivna ali povspesevalna in negativna ali zabra-njevalna. K pozitivnim sredstvom spada pred vsem pohlevnost. — Pohlevnost je podloga mnogim drugim krepostim. Užé zaradi tega naj se v gojencu hrani in razvija. Pohlevnost je pa tudi velika podpora človeku v njegovi odvisnosti od drugih. Pohleven človek je trdno prepričan, da sam ni nič, ampak da vse, kar ima, ima od Boga, da so vse njegove prednosti le zeló majhne, da ga zopet drugi ljudje v drugih obzirih daleč prekose, in da mu še mnogo manjka, preden postane, kar more in mora postati. Takemu človeku ne dela odvisnost nobene težave; kajti on pripoznava svojemu sočloveku prednosti, katerih na sebi ne vidi. Prav to priznavanje in číslanje drugih ljudi ga dela miroljubnega ter ga krepi v složnem življenji.

Iz pohlevnosti se kmalu razvije skromnost. Skromen človek se ne prevzema; on noče vediti več kot drugi, rad se podvrže vsakej zrelejši razumnosti, ter je pristopen marsikateri drugi čednosti. Skromnost omogočuje mladini prelepo lastnost, da mnogo posluša, a malo govori. Kdor pa malo govori, on gotovo ne seje prepira in ne žanje nesloge.

Posebno povspešljiva slogi pa je spravljenost. Spravljen človek prenaša lahko zmote drugih; on je popustljiv, dokler mu je mogoče brez resnične škode in preloma kake višje dolžnosti.

Zoper spravljenost greši posebno rada mladina, zato mora vzgojitelj od prvega začetka strogo paziti, da se jej ta razvada ne vkorenini; kajti nespravljen človek je prava šiba božja človeške družbi, kvas prepiru in neslogi.

Prav tako važno vzgojevalno sredstvo je tudi postrežljivost in dopadljivost ali prikupljivost. Z dopadljivostjo in postrežljivostjo si ljudje vzajemno olajšujejo svoja bremena. To naj gojenec sam zapazi in občuti. Posebno pa ga je treba opozorovati, kako zelo potrebuje vsak hip drugih ušečnosti, in ako to ne pomaga, naj vzgojitelj skrbi, da gojencu ne hasnijo in ugajajo boljše drugi, njego on njim.

Iz večkratne take izkušnje se razvidi, kako neprijetno je občevati z nepostrežljivimi ljudmi. Dobro vzgojen človek želi z vsemi ljudmi živeti v slogi; kajti v neslogi ni potrpežljivosti.

Vsa ta vzgojevalna sredstva so pa jako negotova, ako niso prešinjena z ljubeznijo. Človek brez ljubezni je svetilnica brez olja. Ljubezen vzgoja pa le ljubezen. Naravno je tedaj, da je otrok najprej v dotiki z ljudmi, kateri mu pogostoma izkazujejo ljubezen v besedi in dejanji. To so: stariši, učitelji, bratje, sestre, sorodniki i. dr. V krogu teh ljudi uživa otrok pogosto dokazuje dobrosrčnosti, kar mu vzbuja blagočestje in dobrohotnost; mnogovrstne pomoči in podpore, katere vzprejema pomoči potrebni otrok, vtrjujejo v njem čudstvo hvaležnosti; mnogobrojni povodi in prilike ga silijo k ustrežbam; nepretrgano in tesno vkupno življenje ga buči k sožaljenju in soveselju, k pogodljivosti in pohlevnosti, k poštenosti in pravičnosti, k odkritosrčnosti in resnicoljubnosti, k spoštovanju drugih svojine, pravic, potreb, želj in prednosti. Tako vidimo tedaj, da je ljubezen pravi izvir gori naštetim čednostim, in da je po tem takem ljubezen glavno povspeševalno sredstvo, ki buči v gojencu sklonost k slogi. Poleg teh pozitivnih sredstev stojé vzgojevalstvu na volji še negativna zabranjevalna sredstva. Ta sredstva se javljajo in ravnaajo po virih nesloge; kajti z zatiranjem teh virov se ubranimo neslogi. K virom nesloge prištevamo: napuh in domišljivost, nedoverje ali nezaupnost in neprevidnost v rabi jezika.

Enostranska gojitev čudstva za poštenje in čistilakomnosti privede gojenca do pohlepa in napuha. Ako so užé nekateri pedagogi nasprotni gojitvi čistilakomnosti, kaj porečemo še o pohlepu in napuhu? Pohlep je neka strast, vsled katere pohlepnež išče v vsem veljave in odlikovanja pred drugim ljudmi in sicer zaradi veljave same.

Pohlepnežu je podoben domišljav človek; on ne išče le veljave pred drugimi, ampak je celó tako zaslepljen, da užé vidi na sebi prednosti, katerih prav za prav nima, ter se prav zaradi tega krivega sojenja o samem sebi vedno globokeje pogreza v nepopolnost. Ako pa skuša tak domišljav pohlepnež svoje poviševanje doseči s poniževanjem svojih sočlovekov, potem pravimo, da je udan napuhu.

V napuhu se tedaj vežeti strast in hudobija. Zato je pa tudi v naši veri napuh prvi pglavitni greh, in neka prislovica se glasi: „Napuh hodi pred padcem.“ Napuhjenec zaničuje in prezira vse, kar ni njegovega ali ne izvira iz njega. Dobra dela in prednosti drugih ljudi se mu zdé lastnej časti nevarne, zato je izkuša na vse mogoče načine umanj-

šati ali obveljaviti. Pri tem si pomaga s trdovratnim zagovarjanjem svojega umenja in mišljenja. Sam je proti drugim neizrekljivo občutljiv, da vidi užé v najmanjšej nasprotnosti hudo razžalitev.

S takim ravnanjem hudo žali čudstvo za poštenje svojih sočlovekov, netí nevoljo, zdražbo ter gojí neslogo. Tej strasti se mora vzgojitelj v prvem začetku po robu postaviti, ter jo — ako ni drugače tudi z dovtipom, satiro in zasmehom iz gojenca pregnati. Vir nesloge je tudi nezaupnost. Nezaupnež misli o drugih rajše slabo nego dobro, ter si izkuša vse njihove besede in dejanja slabo tolmačiti. Poleg tega je nezaupnež siten, čmeren, zamerljiv, zlovoljen, ter kaže svojo nezadovoljnost v obrazu, kretanji in govorjeaji. Sè svojo nezadovoljnostjo budí v drugih nezadovoljnost. V nezadovoljnosti pa ni sreče, ni miru, — ni sloge.

Neprevidna raba jezika se zdi sama na sebi sicer nedolžna, ali je prav za prav slogi najnevarnejša. Ona se kaže v blebetavosti, v obrekovalnosti, iz škodoželjnosti ali zloradosti, dalje v opravljenosti, zasmehljivosti, zabavljivosti in grajavnosti. Blebetavost je nepremišljeno govorjenje o vsem, kar kdo vé ali misli, in žlobudranje o razodetih skrivnostih. Ta napaka se nahaja posebno mej mladino in ženstvom, vender se pa rada tudi poprijemlje mož — omikanih mož — ki iščejo v njej svojo kratkočasnost, zabavo in pripoznanje v poznavanji dnevnih dogodkov. S tem se spravljajo na dan stvari, ki bolje pripadajo pozabljivosti, ter se trosijo v najširje kroge, ter kalé mir in edinost na dolgo in široko.

(Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Tolminskega. V 1. št. »Učit. Tov.« brati je na prvi strani, da se je osnovalo več »novih šol po goratih krajih Goriške«. Ta »gorati kraj Goriške« je gotovo mislil gosp. pisatelj Tolminsko. — G. pisatelj sam priznava, da nima potrebnih statističnih dat iz Goriškega. Tega so krive nekatere osebe, katere ne marajo, da bi kedo pisal in razpravjal o šolskih, zlasti pa učiteljskih zadevah po listih. — Meni je znana ena sama šola — na Libušnjem —, ki se je premenila iz šole »za silo« v redno šolo. Torej samo ena. Znano pa je, da je prenehala šola za potovalnega učitelja Reka-Ravne, ker ni hotel prevzeti gosp. P. te zelo težavne službe z letno plačico 300 gold., 80 gold. stanarine in 100 gold. potne doklade. Ene učiteljske moči manjka tudi na štirirazrednici v Kobaridu. Z zadnjim dném 1. 1886. odstopil je tudi g. Ant. Urbančič na Grahovem od učiteljstva. Za Grahovo je odločen g. Miklavčič, dozđaj v Bolcu. Tam bo torej zopet manjkalo ene moči. — Na Tolminskem imamo torej eno samo štirirazrednico in sicer v Tolminu, 2 trirazrednici v Bolcu in Kobaridu, 2 dvorazrednici v Cerknem in na Srpnici, v Volčah in na Mostu (sv. Lucija) poučuje poleg učitelja tudi g. kaplan po 5 poldnevov na teden; 12 jednorazrednic: v Soči, Breginju, Sedlu, Kredu, Drežnici, Podmelcu, Otaležu, na Grahovem, Št. Viski Gori, Kannem, Libušnjem in Livku; šole »za silo« so: v Novakih, Jagersčah, Šebreljah, Tribuši, Ročah, Nemškem Rutu, Stržiščih, Oblokah, Podbrdom, Logeh, Borjani, Starem Selu, Cez-soči, Logu, Trenti, na Pečinah, Ponikvah, Bukovem, Idriji pri Beči, Trnovem. Vikarjata Orehek in Poljice sta brez šole, ker ni tam duhovnov; dalje ostane najbrže vse leto brez pouka pridružnica Tolminska na Lubinji zarad bolehnosti učiteljeve in Otaležki gosp. učitelj ima odpust za tri mesece. Slednjih dveh tudi ne nadomestuje nihče. — Jeli pri nas res napredek gledé števila? — Marsikedo je radoveden, kaj je krivo tolikemu pomanjkanju učiteljev? To pa prepustim čast. bralcem »Tovariševim«.

Iz Trsta. V ponedeljek po novem letu se je tu pri sv. Jakobu slovesno otvorilo in začelo otročje zabavišče, katero »Edinost« primerno imenuje »národno trdnjavo«. Tej prekoristni novi napravi želimo srečo in uspeh!

Iz Harij. (Zahvala.) Slavno društvo »Národna Šola« je naši šoli poslala raznega šolskega blaga, za katero se lepo zahvaljuje

šolsko voditeljstvo.

Iz Knežaka. Podpisani izreka v svojem in v imenu uboge šolske mladine slavnemu odboru »Národne Šole« za poslano mnogovrstno šolsko blago najtoplejšo zahvalo.

Pin,
nadučitelj.